

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Κλινική Άσκηση στη Λογοπαθολογία 4

Ενότητα 13: Διαγνωστικές προσεγγίσεις στις
Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ)
Ταφιάδης Διονύσιος

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τμήμα Λογοθεραπείας

Κλινική Άσκηση στη Λογοπαθολογία 3

Ενότητα 13: Διαγνωστικές προσεγγίσεις στις Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος.

Ταφιάδης Διονύσιος

Εργαστηριακός Συνεργάτης

Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σκοποί ενότητας

- Αναφορά στην κλινική εικόνα των Διαταραχών Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ).
- Στοιχειοθετημένη επιστημονικά διάγνωση και αξιολόγηση με διάφορους μεθόδους των διαταραχών αυτών και διαφορική διάγνωση μεταξύ των τύπων των ΔΑΦ, και η ταξινόμησή τους κατά ICD-10.

Περιεχόμενα ενότητας

- Διαγνωστικές προσεγγίσεις στις Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος.
- Κλινική εικόνα, διαφορική διάγνωση, διαγνωστικές προσεγγίσεις (σταθμισμένα & άτυπα τεστ αξιολόγησης).

Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος

Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος (1 από 6)

- Οι **Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ)** είναι μια ομάδα νευροαναπτυξιακών διαταραχών που διαγιγνώσκονται στην πρώιμη παιδική ηλικία πριν το 3ο έτος του παιδιού, αλλά επιμένουν σε όλη τη ζωή, αν και σημαντικές αλλαγές μπορούν να συμβούν. Επηρεάζουν σφαιρικά τους τομείς ανάπτυξης του ατόμου. Οι περισσότερες έρευνες συγκλίνουν σε οργανικά, νευροβιολογικά αίτια. Απαντώνται σε συχνότητα 1–1,2%. (Francis, 2012)

Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος (2 από 6)

Στην ομπρέλα αυτών των διαταραχών αναφέρονται:

Ο Αυτισμός

Η Διαταραχή Asperger

Η Διαταραχή Rett

Η Άτυπη Αυτιστική Διαταραχή

Η Παιδική Αποδιοργανωτική Διαταραχή

(ICD -10,2008)

Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος (3 από 6)

Ο Αυτισμός είναι μια διάχυτη αναπτυξιακή διαταραχή που επηρεάζει ουσιαστικά τρεις τομείς της ανάπτυξης του ατόμου, την κοινωνική αλληλεπίδραση, την επικοινωνία και την ευελιξία της σκέψης. (*Wing, 2000*).

Τα άτομα που ανήκουν στο αυτιστικό φάσμα να κατανοούν με διαφορετικό τρόπο όσα βλέπουν, ακούν και αισθάνονται και να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα στις κοινωνικές τους σχέσεις, την επικοινωνία και τη συμπεριφορά τους (*Peeters, 2000*).

Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος (4 από 6)

Κριτήρια Wing

- Ποιοτική ανεπάρκεια στην αμοιβαία κοινωνική αλληλεπίδραση,
- Ποιοτική ανεπάρκεια στη λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία και στη δραστηριότητα που απορρέει από την δημιουργική φαντασία,
- Σαφώς περιορισμένο ρεπερτόριο δραστηριοτήτων και ενδιαφερόντων. (*Wing, 2000*).

Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος (5 από 6)

- Καθυστέρηση ή έλλειψη στην ανάπτυξη του λόγου χωρίς καμιά χρήση χειρονομίας γι' αντιστάθμιση,
- Αποτυχία ν' αντιδρά στην ομιλία άλλων (π.χ. το παιδί δεν αντιδρά στο άκουσμα του δικού του ονόματος).
- Στερεότυπη και επαναλαμβανόμενη χρήση της γλώσσας,
- Αντιστροφή αντωνυμιών (χρησιμοποιεί «εσύ» αντί για «εγώ»)

Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος (6 από 6)

- Ιδιοσυγκρασιακή χρήση λέξεων και εμφάνιση νεολογισμών,
- Αποτυχία να ξεκινήσει ή να διατηρήσει ομαλά μια συνομιλία,
- Προσωδικές ανωμαλίες (ύβρις, στρες, τόνος φωνής),
- Σημαντικές εννοιολογικές δυσκολίες,
- Ανώμαλη μη λεκτική επικοινωνία (χειρονομία, έκφραση προσώπου). Fombonne, Quirke, Hagen, (2011)

Εκδηλώσεις του Αυτιστικού Φάσματος

Εκδηλώσεις του Αυτιστικού Φάσματος (1 από 4)

Διακρίνουμε δύο τρόπους εκδήλωσης του αυτισμού: ο πρώτος είναι ο **Πρώιμος Παιδικός Αυτισμός** και ο δεύτερος είναι ο **Δευτερογενής Αυτισμός** Frith (1989); Happe´ & Ronald, (2008).

Ο **Πρώιμος Παιδικός Αυτισμός** αποτελεί την τυπική μορφή. Οι πρώτες εκδηλώσεις συνήθως διαφεύγουν από την προσοχή του περιβάλλοντος και ανευρίσκονται στο ιστορικό.

Εκδηλώσεις του Αυτιστικού Φάσματος (2 από 4)

Πρώιμος Παιδικός Αυτισμός:

Το μωρό είναι ιδιαίτερα ήσυχο, δεν κλαίει, δεν φωνάζει, δείχνει αδιαφορία για το περιβάλλον.

Δεν χαμογελάει στη μητέρα του ούτε ανταλλάσσει βλέμματα μαζί της. Αυτή η έλλειψη επικοινωνίας είναι από τα πρώτα ανησυχητικά σημάδια, που επιτρέπει να διαπιστώσουμε τη διαταραχή.

Εκδηλώσεις του Αυτιστικού Φάσματος (3 από 4)

Ο Δευτερογενής Αυτισμός εκδηλώνεται στα 2,5 έως 3 χρόνια, μετά από μια περίοδο όπου η ανάπτυξη ήταν φυσιολογική.

Εκλυτικοί παράγοντες θεωρούνται γεγονότα ποικίλης σημασίας, όπως σωματική αρρώστια του παιδιού, ολιγοήμερη νοσηλεία, μετακόμιση της οικογένειας, αποχωρισμός από κάποιο αγαπημένο πρόσωπο. (Kanner, 1971).

Εκδηλώσεις του Αυτιστικού Φάσματος (4 από 4)

Το παιδί βιώνει ψυχοτραυματικά τη νέα εμπειρία, σταματάει την εξέλιξη του και παλινδρομεί, χάνει δηλαδή τη χρήση του λόγου και δεξιότητες που είχε αποκτήσει. Hutton, Goode, Murphy, Le Couteur & Rutter, (2008); Howlin, Goode, Hutton, & Rutter, (2010).

Διαγνωστικά Κριτήρια κατά το DSM-V

Διαγνωστικά Κριτήρια κατά το DSM-V (1 από 2)

Θεωρείται ότι τα άτομα με ΔΑΦ εκπροσωπούνται διαγνωστικά καλύτερα ως ένα ενιαίο σύνολο επειδή εμφανίζουν παρόμοια είδη συμπτωμάτων και είναι καλύτερα διαφοροποιημένα από τα κλινικά προσδιοριστικά συμπτώματα (δηλαδή, τις διαστάσεις της σοβαρότητας) και τις σχετικές λειτουργίες (π.χ., γνωστές γενετικές διαταραχές, επιληψία και νοητική αναπηρία). *DSM-V, (2013)*

Διαγνωστικά Κριτήρια κατά το DSM-V (2 από 2)

Έτσι, ένα άτομο με μια διάγνωση αυτισμού θα περιγραφεί με όρους σοβαρότητας των συμπτωμάτων που εκδηλώνει και όχι ανάλογα με συνδυασμούς συμπτωμάτων όπως συνέβαινε παλαιότερα. DSM-IV-TR(1994) . Ο περιορισμός της ηλικίας κατά την έναρξη έχει επίσης χαλαρώσει από την ηλικία των 3 ετών με τη χρήση του όρου «πρώιμη περίοδο ανάπτυξης», με μια σημείωση ότι τα συμπτώματα μπορεί να εκδηλωθούν και αργότερα. *DSM-V, (2013)*

Κριτήρια του Rutter για τον Αυτισμό

Κριτήρια του Rutter για τον Αυτισμό (1 από 3)

Τα τέσσερα κριτήρια του Rutter ήταν:

Α. Γενική αποτυχία στην ανάπτυξη ενεργών κοινωνικών σχέσεων μαζί με διάφορες ιδιάζουσες αποκλίσεις στη διαπροσωπική λειτουργία και συγκεκριμένα απουσία κοινωνικής αμοιβαιότητας και κοινωνικό-συναισθηματικής ανταπόκρισης.

Κριτήρια του Rutter για τον Αυτισμό (2 από 3)

Τα τέσσερα κριτήρια του Rutter ήταν:

Β. Επιβράδυνση στην εξέλιξη του λόγου που συνοδεύεται από χαρακτηριστικές γλωσσικές αποκλίσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν μειωμένη κατανόηση, επιβραδυμένη ηχολαλία, αντιστροφή αντωνυμιών και κυρίως αποτυχία στη χρήση της γλώσσας για κοινωνική συναλλαγή.

Κριτήρια του Rutter για τον Αυτισμό (3 από 3)

Τα τέσσερα κριτήρια του Rutter ήταν:

- Γ. Τελετουργικά ή καταναγκαστικά φαινόμενα που συνδέονται με στερεότυπα και επαναλαμβανόμενους τρόπους στο παιχνίδι.
- Δ. Οι διαταραχές στην ανάπτυξη θα πρέπει να είναι ορατές πριν από τους 30 πρώτους μήνες της ζωής.

Rutter, Bailey, Bolton & Le Couture, (1994); Rutter, (2005).

Σύνδρομο Asperger

Σύνδρομο Asperger (1 από 6)

- A.** Ποιοτικό έλλειμμα σε σχέση με την κοινωνική αλληλεπίδραση, που θα εκδηλώνεται από δύο τουλάχιστον από τα ακόλουθα συμπτώματα:
- Εμφανές έλλειμμα (ανεπάρκεια) στη χρήση πολλαπλών προφορικών συμπεριφορών, όπως βλεμματική επαφή με πρόσωπο, εκφράσεις προσώπου, στάσεις σώματος και χειρονομίες για ρύθμιση κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

Σύνδρομο Asperger (2 από 6)

Ποιοτικό έλλειμμα σε σχέση με την κοινωνική αλληλεπίδραση:

- Αδυναμία ανάπτυξης σχέσεων με συνομήλικους, ανάλογες του επιπέδου ανάπτυξης.
- Έλλειψη αυθόρμητης αναζήτησης να μοιραστεί απόλαυση, ενδιαφέροντα ή επιτεύγματα με άλλα πρόσωπα (π.χ. λόγω έλλειψης επίδειξης, παρουσίασης ή επισήμανσης αντικειμένων ενδιαφέροντος σε άλλα πρόσωπα).

Σύνδρομο Asperger (3 από 6)

Ποιοτικό έλλειμμα σε σχέση με την κοινωνική αλληλεπίδραση:

- Έλλειψη κοινωνικής ή συναισθηματικής αμοιβαιότητας

Σύνδρομο Asperger (4 από 6)

Περιορισμένα επαναληπτικά και στερεότυπα μοτίβα συμπεριφοράς, ενδιαφέροντα και δραστηριότητες, όπως αυτά εκδηλώνονται σε δύο τουλάχιστον από τα ακόλουθα:

- Έντονη απασχόληση με ένα ή περισσότερα στερεότυπα και περιορισμένα μοτίβα ενδιαφέροντος, που είναι μη φυσιολογικά είτε σε ένταση είτε σε προσήλωση.

Σύνδρομο Asperger (5 από 6)

Περιορισμένα επαναληπτικά και στερεότυπα μοτίβα συμπεριφοράς:

- Εμφανής άκαμπτη εμμονή σε συγκεκριμένες, μη λειτουργικές ρουτίνες ή τυπικές συμπεριφορές
- Στερεότυπες και επαναληπτικές κινητικές ιδιομορφίες (π.χ. κτύπημα η στράβωμα χεριού ή δακτύλου, ή περίπλοκες κινήσεις ολόκληρου του σώματος).
- Έμμονη απασχόληση με μέρη αντικειμένων.

Σύνδρομο Asperger (6 από 6)

- ❑ Δεν υπάρχει κλινικά σημαντική γενική καθυστέρηση στο λόγο (π.χ. απλές λέξεις χρησιμοποιούνται μέχρι την ηλικία των δύο ετών, επικοινωνιακές φράσεις χρησιμοποιούνται μέχρι την ηλικία των τριών ετών).
- ❑ Δεν υπάρχει κλινικά σημαντική καθυστέρηση στη γνωστική ανάπτυξη ή στην ανάπτυξη, ανάλογα με την ηλικία, ικανοτήτων αυτοβοήθειας, προσαρμοστικής συμπεριφοράς (άλλης εκτός της κοινωνικής αλληλεπίδρασης) και περιέργειας για το περιβάλλον στην παιδική ηλικία. DSM-IV, (1994)

Άλλες Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος

Άλλες Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος (1 από 2)

Σύνδρομο Rett: Αναφέρεται μόνο σε κορίτσια με ηλικία εκδήλωσης από 7 μηνών ως 24 μηνών. Στην τυπική μορφή εμφανίζει συμπτωματολογία:

- Μερική ή πλήρης απώλεια των επίκτητων ικανοτήτων των χεριών και της ομιλίας.
- Κοινωνική ανάπτυξη και κοινωνικό παιχνίδι διαταραγμένα.
- Σοβαρά νοητικά προβλήματα.
- Αταξία – Απραξία κινήσεων και σπασμοί. (ICD-10,2008)

Άλλες Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος (2 από 2)

Αποδιοργανωτική Διαταραχή της Παιδικής Ηλικίας

- ❖ Αρχικά εμφανίζεται μια περίοδος φυσιολογικής ανάπτυξης και σταδιακή απώλεια των επίκτητων ικανοτήτων στον τομέα της κοινωνικότητας, του λόγου και της επικοινωνίας.
- ❖ Παρουσιάζεται ιδιαίτερη αδυναμία στον τομέα της συμπεριφοράς και εικόνα παιδιού με νοητικά ελλείμματα. (ICD-10,2008)

Διαφοροδιάγνωση των ΔΑΦ

Διαφοροδιάγνωση των ΔΑΦ (1 από 2)

Διαχωρισμός της Αυτιστικής Διαταραχής από τις Ψυχώσεις - Σχιζοφρένεια

- Η σχιζοφρένεια παρουσιάζει σταδιακή εξέλιξη, ενώ ο αυτισμός είναι απότομη διακοπή της επικοινωνίας .
- Όταν πρωτοεμφανίζεται ο αυτισμός λείπουν οι υπερβολικοί φόβοι, οι φαντασιώσεις και οι διάφορες μανίες. (Ozonoff, South & Provencal, 2005)

Διαφοροδιάγνωση των ΔΑΦ (2 από 2)

Διαφοροδιάγνωση της Αυτιστικής Διαταραχής από τη Νοητική Υστέρηση

- Στη νοητική καθυστέρηση το πρόβλημα εντοπίζεται κυρίως στην ανικανότητα για επίλυση πρακτικών προβλημάτων, ενώ στον αυτισμό στην αδυναμία για επικοινωνία και στις ιδιομορφίες της συμπεριφοράς.
- Το νοητικά καθυστερημένο δεν παρουσιάζει τις μεταπτώσεις του αυτιστικού στο ρυθμό ανάπτυξης του. Αναπτύσσεται αργά μεν, αλλά σταδιακά, χωρίς άλματα ή παλινδρομήσεις. (Γεννά, 2002)

Σταθμισμένες Κλίμακες και Τεστ Αξιολόγησης για τις ΔΑΦ

Σταθμισμένες Κλίμακες και Τεστ Αξιολόγησης για τις ΔΑΦ (1 από 4)

- Τον κατάλογο ενδείξεων για Αυτισμό για παιδιά προσχολικής ηλικίας ([CHAT](#))
- Τον τροποποιημένο κατάλογο ενδείξεων για Αυτισμό για παιδιά που προσχολικής ηλικίας ([M-CHAT](#))
- Το εργαλείο προληπτικού ελέγχου Αυτισμού για παιδιά δύο ετών (STAT)
- Το ερωτηματολόγιο κοινωνικής επικοινωνίας ([SCQ](#)) για παιδιά τεσσάρων ετών και άνω.

Σταθμισμένες Κλίμακες και Τεστ Αξιολόγησης για τις ΔΑΦ (2 από 4)

- Πρόγραμμα Διαγνωστικής Παρατήρησης Αυτισμού ([ADOS-G](#))
- Συνέντευξη Διάγνωσης Αυτισμού ([ADI-R](#))
- Κλίμακα κατάταξης Αυτισμού σε Παιδιά ([GARS](#))
- LENA (Language Environment Analysis)
- Autism-Spectrum Quotient ή AQ Test
- Διάγνωση μέσω MRI

Σταθμισμένες Κλίμακες και Τεστ Αξιολόγησης για τις ΔΑΦ (3 από 4)

- Η Βρετανική Εικόνα Λεξιλογικής Κλίμακας (BPVS:· Dunn et al, 1982) χρησιμοποιήθηκε για να αξιολογήσει λεκτική ικανότητα.
- Παράξενες Ιστορίες – Harpe', μια σειρά από ιστορίες στις οποίες εξετάζεται κυριολεκτική και μεταφορική έννοια σε προτάσεις και ιστορίες τις οποίες το παιδί καλείται να εξηγήσει (Harpe, 1994). Στόχος η κατανόηση των νοητικών καταστάσεων της ιστορίας.

Σταθμισμένες Κλίμακες και Τεστ Αξιολόγησης για τις ΔΑΦ (4 από 4)

- Το Ερωτηματολόγιο Προληπτικού Ελέγχου Αυτιστικού Φάσματος ([ASSQ](#))
- Η Αυστραλιανή Κλίμακα για το σύνδρομο Asperger
- Η Δοκιμασία για το σύνδρομο Asperger παιδικής ηλικίας ([CAST](#))

Βιβλιογραφία (1 από 2)

- American Psychiatric Association (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. Washington, DC: American Psychiatric Association. Fourth Edition.
- American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, Washington, DC: American Psychiatric Association *Fifth Edition (DSM-5)*, text revision ([DSM-V-TR](#)) ISBN 978-0-89042-554-1.
- Γεννά, Α. (2002). *Αυτισμός και διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές*. Εκδ: Χ. Ζαχαρόπουλος, Αθήνα.
- Fombonne E., Quirke S., Hagen A. (2011): Epidemiology of pervasive developmental disorders. In: *Autism Spectrum Disorders*. Amaral DG, Dawson G, and Geschwind DH (Eds). Oxford University Press. pp. 90-111.
- Farnicis K., G. (2012). Η προβολή των διαταραχών του αυτιστικού φάσματος (ΔΑΦ) στην ενήλικη ζωή Β΄ Ψυχιατρική Κλινική, ΕΚΠΑ, Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο «Αττικόν», Αθήνα *Ψυχιατρική*, 23:Π66–Π73
- Frith, U. (1989). *Autism: Explaining the enigma*. Oxford, UK: Blackwell Publishing.
- Happe, F., & Ronald, A. (2008). The ‘fractionable autism triad’: A review of evidence from behavioural, genetic, cognitive and neural research. *Neuropsychological Review*, 18(4), 287–304.
- Hutton, J., Goode, S., Murphy, M., Le Couteur, A., & Rutter, M. (2008). New-onset psychiatric disorders in individuals with autism. *Autism*, 12(4), 373–390.
- Howlin, P., Goode, S., Hutton, J., & Rutter, M. (2010). *Savant skills in autism: Psychometric approaches and parental reports*. Oxford: University Press.

Βιβλιογραφία (2 από 2)

- ICD-10. Διεθνής Στατιστική Ταξινόμηση Νόσων και Συναφών Προβλημάτων Υγείας (2008). Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, Γενεύη. Απόδοση στα Ελληνικά και Επιμέλεια: Κ. Στεφανής, Κ. Σολδάτος, Β. Μαυρέας, Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας, Τόμος Α, Αθήνα, σελ 278-280.
- Kanner, L. (1971). Follow-up study of eleven autistic children originally reported in 1943. *Journal of Autism and Childhood Schizophrenia*, 1, 119–145.
- Ozonoff, S., South, M., & Provencal, S. (2005). Executive functions. In F. Volkmar, R. Paul, A. Klin, & D. Cohen (Eds.), *Handbook of autism and pervasive developmental disorders* (pp. 606–627). Hoboken, NJ: Wiley.
- Peeters, T. (2000). *Αυτισμός. Από τη θεωρητική κατανόηση στην εκπαιδευτική παρέμβαση*. μτφρ. Γιώργος Καλομοίρης. Αθήνα: Ελληνική Εταιρία Προστασίας Αυτιστικών Ατόμων.
- Rutter, M. (1970). Autistic children: Infancy to adulthood. *Seminars in Psychiatry*, 2, 435–450.
- Rutter, M., Bailey, A., Bolton, P., & Le Couteur, A. (1994). Autism and known medical conditions: Myth and substance. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 35, 311–322.
- Rutter, M. (2005). Incidence of autism spectrum disorders: Changes over time and their meaning. *Acta Paediatrica*, 94, 2–15.
- Wing, L. (2000). *Το Αυτιστικό Φάσμα. Ένας οδηγός για τους γονείς και επαγγελματίες*. μτφρ. Παντελής Πρώιος. Αθήνα: Ελληνική Εταιρία Προστασίας Αυτιστικών Ατόμων.

Σημείωμα Αναφοράς

Ταφιάδης Δ. Κλινική άσκηση στη Λογοπαθολογία 4. ΤΕΙ
Ηπείρου. Διαθέσιμο από:

<http://eclass.teiep.gr/courses/LOGO138/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

